

maar toch, hoe rijk deze bezielende uitdrukking ook zij, zoekt en tast hij naar nog dieper gevoel, naar nog meer omvattende uitdrukking. Dat God goed is, we wisten het als kind, en we zongen het heel onze jeugd door met de vromen mede. »God is goed.« Maar toch, dat loven en verheerlijken van God als goed, dat diep de diepte der gewaarwording niet uit. Goed, o, gewisselijk. In volstrekte zin genomen is Jehovah alleen goed. Aan Hem alleen faalt niets. Op Hem alleen kan het schoone begrip van goed in volen zin worden toegepast. Maar toch is er in de gewaarwording die het kleven onzer ziel aan God te weeg brengt, iets nog teederder, iets nog rijker, iets nog dieper aangrijpend en bezielend, en dat is het wat de Psalmist tot uitdrukking poogt te brengen door te jubelen, dat de Heere niet alleen goed maar tegelijk lieflijk is; wat zeggen wil, dat het denken aan den hoogen God een zoo overweldigende gewaarwording in ons opwekt, dat het inbegrip van alle liefde zich in zijn Naam schijnt saam te trekken.

Natuurlijk kan men dit roerende woord van »lieflijk« ook in ons menschelek leven op de menscheleke, soms zelfs op de dierlijke aanrakingen en ontmoetingen toepassen. Doch dan voelt men aanstands bij het uitspreken zelf van het woord, dat het niet in zijn rijke diepte wordt genomen. Waar geëlijk hier de uitdrukking »lieflijk« gezegd wordt, om de kalmere uitdrukking van »Hij is goed«, nog te verrijken, maakt zich een heilige drang van ons meester, die van zelf teweeg brengt, dat we ons in den rijkdom van Gods goedertierenheid verliezen. Dat »lieflijk« dringt nog dieper door dan elke andere uitdrukking die we bezigen, om de glorie Gods te verheerlijken. Tusschen den Heere onzen God en ons zielsbewustzijn schuiven zich telkens en gedurig bange, hinderende gewaarwordingen in, zodat we aan onzen God wel denken en met Hem rekenen, maar dat er uit ons zondig hart onwillekeurig hinderlijke gewaarwordingen oprijzen, die van zelf teweegbrengen, dat ons denken aan God onrust in onze ziele wekt, soms zelfs onder den angst van de zelfaanflucht onze ziel weg doet zinken. Zelfs is deze afstootende gewaarwording niet zeldzaam. Zoo dikwijls onze conscientie de heugenis tusschen ons aanbidding en onze innerlijke gewaarwordingen inachttelt, dringt zich zelfs de neiging aan ons op, om ons van onzen God te vervreemden, zijn heilige tegenwoordigheid te mijden, en in de tente der behoudenis zijn toorn te ontvluchten. Maar hoe sterk zulk een pijnlijke gewaarwording zich ook van ons kan meester maken, onze ziele blijft er niet bij, ze poogt veeleer op alle manieren zich er aan te onttrekken, en dan wordt de heilige drang van zelf voelbaar, om al 't bange en benauwde te ontvlieden en ons zoo eeniglijk met de eere onzen Gods en met de verheerlijking van zijn Naam te ontledigen, dat 't in slotte in ons wordt: Dring terug al wat de eere Gods in mijn ziel te kort zou doen, en laat 't eeniglijk om Hem en uitsluitend met Hem zijn, dat ons zielsleven zich in actie zet.

En in zulke oogenblikken nu schiet de kracht en de betekenis van elk ander woord te kort, om de teederheid en het aannemige van de ons bezielende liefde Gods tot uiting te brengen. Dan zoeken we een nog teederder woord dan we anders plegen te gebruiken. *Goed* is ons dan te zwak, onze ziele moet in haar uitdrukking dan dieper doordringen en nog inniger toon aanslaan, en juist in zulk een oogenblik is dat meeslepende »lieflijk« het enig rijk gekozen woord, om voor ons eigen zielsbesef onze innerlijke gewaarwording tot uiting te brengen. »Lieflijk«, het behoeft niet verbleeden, is dan ontleend aan een zichzelf opdragende vergelijking met de menscheleke liefde, die ze voor elkaar gevoelen, en met opzet in een gevoelsterm, in een gevoelsformule tot uiting brengen. De Psalmist had reeds geloofd aan de *goedheid* van Gods liefde, maar bij nog inniger en nog teederder gewaarwording is hier dat uitjubelen van de *goedheid* Gods niet voldoende. Het grijpt hem nu nog dieper, nog teederder, nog inniger aan. Eerst had hij volstaan met den Naam van zijn God te loven, maar nu moet 't van 't loven in het heilige bezingen overgaan. Vandaar de twee deelen in één vers. Eerst 't *Loof* den Heere, want Hij is goed, en zoo blijft de uitdrukking van zelf kalm en rustig. Doch nu mag het hierbij niet blijven. Dieper dan 't loven gaat 't *Psalmzingen* en inniger grijpt 't *lieflijk* aan dan 't stempele van de Heere goed is. En zoo vol-eindt het bezielende vers zich van zelf in den bezielenden climax. Eerst *Loof* den Heere, want Hij is goed. Zoo hoort 't loven bij de *goedheid* Gods. Maar nu in het tweede lid komt de nog rijker poetische klimming. »Loof niet, maar *psalmzing*, en psalmzing, want zijn Naam is niet maar goed, doch teederder genoemd, nog inniger schoon: »Psalmzingt Hem, want zijn Naam is lieflijk.«

Zoo spreekt zich dan in rijke poetische taal hier het nog inniger, het nog teederder, het nog aangrijpende en het nog bezielende van de zalige gewaarwording van Gods genadige en als meeslepende liefde uit. Of het Hollandse woord van *lieflijk* dit ten volle uitdrukt, zij 't daargelaten. »Lieflijk« is in onze taal het teedere, het als wegsmeltende woord, om de teederheid der innige verbondenheid uit te drukken. En daarop komt het hier aan. Er is niets rijker, niets zaliger, niets bezielender dan de ons zoekende en aangrijpende liefde Gods. Dan wordt alles op zij gezet. Niets rekent meer mede. Weg valt wat anders onze liefde verkoelen kon. En het is dan, of God Almachtig ons in zijn teedere, wegsmeltende genade op neemt, en wij gevoelen ten slotte niets anders meer, dan dat eenig rijk en alles te bovengaan in onze zielsgegewaarwording, dat de Liefde Gods ons verteert.

Dr. A. K.

Amsterdam, 8 Oct. 1920.

Het belangrijkste besluit dat de Generale Synode van Leeuwarden genomen heeft, raakt natuurlijk de uitbreiding, aanvulling of zoo men wilden uitbouw onzer Belijdenisschriften.

De behoefte aan zulk een uitbreiding werd reeds lang in onze Kerken gevoeld. Men vergeet toch niet, dat sinds de Nationale Synode van Dordt in 1618 en 1619 van een nadere aanvulling of uitbreiding onzer Belijdenis geen sprake was geweest, wanneer men de Walcherse Artikelen,

die geen algemeen gezag hadden verkregen, uitzondert. Meer dan drie eeuwen lang had de belijdenis stilgestaan. Toch kan het zeker niet ontkend worden, dat in deze eeuwen het inzicht in de waarheid Gods verder voortgeschreden en verdiept is geworden. En de rijpe vrucht van deze dogmatische ontwikkeling behoort in den schat der Belijdenis te worden opgenomen. Daarbij kwam, dat ook de ontwikkeling der dwaling in dien tijd niet heeft stilgestaan; dat allerlei nieuwe ketterijen zijn opgekomen; en daarom de vraag wel moest gesteld worden, of de Kerk ook daartegen het getuigenis van Gods Woord niet had te doen uitgaan.

De aandrang ditmaal door alle Particuliere Synodes op de Generale Synode uitgeoefend, om tot uitbreiding onzer Belijdenis over te gaan, toonde dan ook wel, hoe de overtuiging in heel onze Kerk levendig was geworden, dat zulk een aanvulling noodzakelijk was.

Maar evenzeer werd daarbij door alle Particuliere Synodes uitgesproken, dat men de Belijdenisschriften zelf onverzwakt wilde handhaven. Er was dus geen sprake van, dat men bezwaren had tegen den inhoud der Belijdenis zelf. Veeleer bleek, dat men met onkreukbare trouw wilde vasthouden aan het geloof door onze vaders ons overgeleverd. Niet om verandering van de Belijdenis zelf, maar om uitbreiding was het te doen.

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat daarom de *vorm*, waarin deze Belijdenis gegoten is, niet voor verbetering vatbaar zou wezen. In zooverre de uitdrukking, door verschillende particuliere Synodes gebruikt, dat men de Belijdenis algeheel en ongewijzigd wenschte te handhaven, tot misverstand in dit opzicht aanleiding kon geven, heeft de Generale Synode deze uitdrukking dan ook niet overgenomen. De Generale Synode sprak alleen van *overwaakte* handhaving der Belijdenis. Elke poging tot ontwrichting of zelfs maar tot verzwakking van onze Belijdenis wees zij af. Maar dat de Belijdenis geheel ongewijzigd zou moeten blijven, sprak ze niet uit. En volkomen terecht. Onze Kerken hebben op de Generale Synode van Utrecht zelf een wijziging in de Confessie aangebracht door in Art. XXXVI een uitdrukking te schrappen, die naar de overtuiging onzer Kerken niet conform den Woorden Gods was. En het zou niet in overeenstemming met ons Gereformeerd beginsel zijn geweest, wanneer de Synode thans verklaard had de Belijdenis ook voor de toekomst geheel ongewijzigd te willen handhaven. Daarmede zou een valsch orthodoxisme in onze Kerken zijn ingeluid, dat aan de letter van de Belijdenis zich vastklampt en van geen verbetering der Belijdenis weten wil, zelfs niet van den *vorm*, waarin de waarheid is uitgedrukt. Er zou dan geen woord, geen titel of jota in de Belijdenis mogen veranderd worden. De Belijdenis zou even onafelbaar zijn als de Heilige Schrift zelf.

Het is daarom goed geweest, dat de Generale Synode deze minder gelukkige uitdrukking, die tot misverstand aanleiding kon geven, niet heeft overgenomen. Zelfs heeft de Commissie, die over deze zaak rapport uitbracht, uitdrukkelijk verklaard te erkennen, dat de *vorm*, waarin onze Belijdenis gegoten is, wel voor verbetering vatbaar is. Niet elke waarheid, die we belijden, is daarin op even gelukkige wijze uitgedrukt. Er worden in onze Belijdenis teksten aangehaald als bewijsplaatsen, waarvan het de vraag is, of ze wel deze bedoeling hebben. Onze Belijdenis is en blijft fellbaar, omdat zij menschenwerk is. Op zich zelf zou er dan ook tegen textuele revisie van onze belijdenis geen bezwaar bestaan. Met een gravamen of bezwaar tegen den leerinhoud der Belijdenis heeft dit niet te maken. Dezelfde Synode van Dordt, die tegenover de Remonstranten verklaarde dat de geheele Belijdenis overeenkomstig Gods Woord is, heeft toch geen oogenblik gearzeld daarna den tekst der Confessie aan een zeer nauwkeurige en minutieuse revisie te onderwerpen. Maar al erkende de Commissie, dat zulk een textuele revisie zeker niet ongeoorloofd en ook niet overbodig zou wezen, ze meende toch, aangezien geen enkel gravamen daarover uit de Kerken was gekomen, desaan gaande geen voorstel aan de Synode te moeten doen. Trouwens, de kleine fellen en onvolkomenheden, die in dit opzicht onze Confessie aankleven, zijn van te ondergeschikt aard om zulk een revisie urgent te verklaren.

Van veel ingrijpender belang was natuurlijk de vraag, wanneer de Synode zou ingaan op den wensch, om den *dogmatischen* inhoud der Belijdenis aan te vullen, welken weg zij daarbij zou inslaan.

Om de beslissing, die de Generale Synode nam, wel te verstaan, dient eerst een blik te worden geslagen op de verschillende voorstellen, die ter Synodale tafel waren ingediend. Ook al gingen deze voorstellen alle uit van de noodzakelijkheid der uitbreiding, ze waren niet eenparig wat betreft de *motieven*, die tot deze uitbreiding moesten leiden, en evenmin wat den *omvang* en den *vorm* dezer uitbreiding aangaat.

De Kerkeraad van Amsterdam (Zuid), van wien eigenlijk het voorstel tot deze uitbreiding uitging, gaf tweeërlei grond aan. Vooreerst, dat het belijdend inzicht in de waarheid Gods in de laatste eeuwen niet onbeduidende vorderingen heeft gemaakt. En ten tweede dat ook de ontwikkeling der dwalingen, waarmede de Kerk in ons land te kampen heeft, steeds verder was voortgeschreden. Als voorbeelden van wat in onze Belijdenis ontbrak of althans aanvulling behoeft, wees de Kerkeraad met name op het ontbreken van een officieele formulering inzake de H. Schrift en hare inspiratie in verband met de sedert Dordt opgekomen Schriftcritiek, inzonderheid tegenover de zogenaamde ethische

richting; inzake de eenheid en pluriformiteit der Kerk; in zake de verhouding der algemeene en bijzondere genade; en in zake het Adventisme, Chillasme, de Christian Science, het Sabbatisme, het Spiritisme, de Theosophie enz.

De Classis Amsterdam, wier voorstel door de Particuliere Synode van Holland werd overgenomen en daarna door de meeste Particuliere Synodes werd gesteund, nam een geheel ander standpunt in. Ze liet het eerste motief weg, dat n.l. de Kerk tot dieper inzicht in de waarheid Gods gekomen was en daarom op verschillende punten de Belijdenis aanvulling behoeft, en behield alleen den tweeden grond, n.l. dat de Kerk georoepen was nader te formuleeren wat zij beled tegenover de *opgekomen dwalingen*, zeer bepaaldelijk tegenover de *ethische richting*, waarbij dan onder meer genoemd werden als punten waarom het ging: de Heilige Schrift als het Woord Gods en hare ingevang door den Heiligen Geest; den Zoon van God als den Christus der Schriften; de verlossing, die in Christus Jezus is; het verband en de verhouding der algemeene en bijzondere genade; de Kerk des Heeren in hare eenheid en hare min of meer zuivere formatie; de eenigheid en volstrekteheid der Christelijke religie; de verhouding tusschen de Kerk des Heeren en de Overheid; en de anti-Christelijke beginselen welke thans op het gebied van het maatschappelijk leven aan de orde zijn.

En weder een ander standpunt nam ten slotte de particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte) in. Deze Synode sprak uit, dat er belangrijke artikelen in onze Belijdenis waren, met name die handelen over de H. Schrift (Art. II-VII), over het onderscheid en de merkektekenen der ware en valsche kerk (Art. XXIX) en over het ambt der Overheid (Art. XXXVI) die niet meer op de hoogte zijn van de behoeften dezer tijden en ook niet altijd duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken betreffende de eenheid en pluriformiteit der Kerk, de verhouding van Kerk en Staat en de tegenstelling van de Souvereiniteit Gods met de dusgenaamde Volks- en Staatssoevereiniteit, en stelde daarom aan de Generale Synode voor, met name ten opzichte van deze drie stukken tot een *duidelijke omschrijving* te komen van wat onze Kerken belijden. Voorts toonde ook deze Synode wel een open oog te hebben voor het gevaar, dat school in het opkomen van nieuwe en het weer opleven van oude dwalingen, zooals theosofie, spiritisme enz., maar ze wees met niet minder nadruk op de bedenkelijke teekenen in de levenspraktijk die zich hier en daar voordeden en die getuigden van een uitwisseling der grenzen tusschen kerk en wereld en uiging tot wereldgelijkvormigheid. Ze stelde daarom voor, aan de Generale Synode tegen deze genoemde dwalingen in de leer en afwijkingen in het leven een wel beredeneerd getuigenis te doen uitgaan. Een uitbreiding en aanvulling der Belijdenis zelf met het oog op al deze nieuwe dwalingen wenschte de Synode van Friesland (Noord) dus niet. Ze achtte daarvan een getuigenis aan de Kerken genoeg. De aanvulling van de Belijdenis moest zich bepalen tot de genoemde artikelen en moest dienen om, waar deze artikelen niet *volledig en niet duidelijk* het gevoelen der Kerken meer vertolken, tot een duidelijker omschrijving te komen. Het motief, dat reeds bij den Kerkeraad van Amsterdam (Zuid) op den voorgoed had gestaan, kwam hier eerst tot zijn volle recht.

Legt men deze drie voorstellen naast elkander, dan is het duidelijk, dat de Generale Synode zich geheel bij het voorstel van de *Frische Synode* heeft aangesloten. De Generale Synode besloot toch een Commissie te benoemen met het beperkte welschreven mandaat om *eene nadere formulering en uitwerking van de drie artikelen des geloofs over de Heilige Schrift, over de Kerk en over de verhouding van Kerk en Overheid* in overweging te nemen, en als vrucht daarvan zoo mogelijk aan de eerstvolgende Synode een ontwerp in dezen geest en van deze strekking in te dienen. En voorts werd besloten in zake de door de Particuliere Synodes genoemde dwalingen een *Getuigenis* tot de Kerken te doen uitgaan, dat in korte trekken de gevaren aanwijst, waaraan de Kerken in den tegenwoordigen tijd van alle zijden in haar *belijdenis en leven* blootstaan.

Hieruit blijkt tevens wat het motief is, dat de Generale Synode geleid heeft om tot aanvulling der Belijdenis over te gaan. Dat motief is niet geweest om bepaalde afwijkende richtingen of ketterijen te veroordeelen. Ware dat het doel geweest, dan zouden geheel andere Artikelen onzer Belijdenis genoemd geweest zijn. Want al kan bij het eerstgenoemde artikel: de Heilige Schrift en hare inspiratie, nog gedacht worden aan de dwaling der ethische richting, bij de twee andere genoemde artikelen: de Kerk en de verhouding van Kerk en Staat, kan hiervan geen sprake wezen. Het noemen van deze Artikelen wijst er op, dat de Generale Synode, evenzeer als de Frische Synode, van oordeel was, dat niet allerlei opgekomen dwaling, maar wel het feit, dat deze artikelen niet duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken, tot een nadere uiteenzetting van deze geloofswaarden dwong. De commissie, die deze zaak ter Synode voorbrachte, wees er in haar rapport dan ook met nadruk op, dat de leiding des Heiligen Geestes op dit drietal punten het inzicht der Kerk verdiept had en daarom een aanvulling der Belijdenis noodzakelijk was.

Dat de Generale Synode in haar beperkt en welschreven mandaat den arbeid der Commissie, die deze aanvulling te ontwerpen heeft, tot het drietal Artikelen bepaalde, getuigt dan ook van wijze voor-

zichtigheid. Een nadere aanvulling onzer Belijdenis omtrent den Zoon van God als den Christus der Schriften, de verlossing, die in Jezus Christus is, de eenigheid en volstrekteheid der Christelijke religie en wat nog meer in de voorstellen der verschillende Particuliere Synodes genoemd werd, was niet alleen niet noodzakelijk, maar zou zelfs een overbodig werk geweest zijn. Wat onze belijdenis desaan gaande zegt is zoo klaar en duidelijk, dat elke nadere aanvulling of verklaring hier geheel overbodig zou geweest zijn. Maar geheel anders staat het met de genoemde artikelen over de Heilige Schrift, de Kerk en de verhouding van Staat en Kerk.

Wat de Heilige Schrift en hare inspiratie betreft, staan we in onzen tijd voor vraagstukken, die in dien vorm aan onze vaders geheel onbekend waren. Ook de Roomsche Kerk heeft ingezien, hoe broodnoodig het was op dit punt tot een nadere formulering te komen en heeft daarvoor zelfs een aparte Commissie benoemd. Bij de behandeling van de tuchtzaak van Ds. Netelenbos is bovendien wel zeer duidelijk gebleken, hoe onze Belijdenis op dit punt nadere aanvulling behoeft.

Hetzelfde geldt evenzeer van de Artikelen onzer Geloofsbelijdenis over de Kerk. Het vraagstuk van de zogenaamde pluriformiteit der Kerk wordt door ons zeker in geheel anderen zin verstaan en opgelost dan onze Vaders dit deden. Het gravamen door Dr. Buiser op de Generale Synode tegen deze Artikelen ingediend, is wel als zoodanig ongegrond verklaard, omdat het op een verkeerde opvatting van deze Artikelen berustte, maar het vraagstuk zelf, door Dr. Buiser aan de orde gesteld, is daarmede nog niet opgelost. Ook hier is allengs dieper inzicht verkregen en dient daarom onze Belijdenis duidelijker te worden omschreven.

En wat het laatste Artikel betreft, Artikel XXXVI, dat handelt over de verhouding van Staat en Kerk, zoo heeft de amputatie, die dit Artikel op de Synode van Utrecht onderging, wel uit dit Artikel weggenomen, wat naar de overtuiging onzer Kerken met Gods Woord in strijd was, maar terecht is gevoeld, dat we met deze negatieve uitspraak er niet zijn en we noodig hebben een positieve verklaring, hoe de verhouding tusschen Staat en Kerk behoort te zijn.

Al zou de vraag kunnen opkomen, of naast dit drietal artikelen ook niet het leerstuk van de *algemeene genade* aan de orde had kunnen gesteld worden, omdat dit leerstuk, dat voor onze Gereformeerde Dogmatiek van zoo groot belang is, in onze Confessie zeker niet genoemd tot zijn recht komt, toch begrijpen we, dat de Synode zich beperkt heeft tot dit drietal vraagstukken, omdat zij het meest urgent van aard zijn.

Al is de taak der Commissie, die deze aanvulling der Belijdenis heeft voor te bereiden, dus zeer beperkt, ze heeft daarom nog geen gemakkelijken arbeid. Het is wel te betreuen, dat Prof. Bavnick, die door zijn uitnemend rapport over deze zaak aan de Synode den weg wees en op dogmatisch gebied de meest bevoegde raadsman onzer Kerken is, door zijn ongesteldheid verhinderd werd zelf in deze Commissie zitting te nemen en leiding te geven. Maar de Commissie, die zoo ruime bevoegdheid kreeg om van het advies van buiten- en binnenlandsche Kerken gebruik te maken, zal zeker niet te vergeefs bij Prof. Bavnick om raad aankloppen.

Moge het aan deze Commissie geschonken worden, onder de leiding des Heiligen Geestes haar ernstigen en gewichtigen arbeid te volbrengen. Ze zal dan een verdienstelijk werk voor de Kerken hebben verricht.

Timotheus.

Het ook in onze Gereformeerde kringen welbekende en veel gelezen weekblad *Timotheus* mocht in de Augustusmaand zijn vijf-en-twintigjarig bestaan vieren. Een feestelijke bijeenkomst vond plaats ten huize van den hoofdredacteur, den heer J. N. Voorhoeve. En als gedachtenis aan dit feit, werd een feestnummer uitgegeven met de portretten van de redacteuren en redactrices, die aan dit blad medewerken, terwijl voorts ook van verschillende hunner bijdragen waren opgenomen, die de betekenis van *Timotheus* in het licht stelden of een hartelijken gelukwensch bevatten.

Na dit feestnummer ook aan onze redactie werd toegezonden, willen we gaarne van de gelegenheid gebruik maken om onze waardeering uit te spreken voor hetgeen dit Christelijke weekblad al deze jaren ons geleverd heeft. *Timotheus* heeft niet in engeren zin genomen een Gereformeerd standpunt ingenomen. Het zocht zijn medewerkers onder mannen en vrouwen van verschillende richting. Maar het sloeg steeds een beslist Christelijken toon aan, het kwam op voor de heiligheid van Gods Woord, het bracht een gezonde en degelijke lectuur en het toonde van alle gaven en talenten op Christelijk gebied ons geschonken, gebruik te willen maken. Onder de talrijke medewerkers wordt meer dan een Gereformeerde gevonden.

Zoo heeft *Timotheus* niet alleen goede Christelijke lectuur ons geschonken, maar, gelijk Minister De Visser terecht schreef, het heeft op frische en aangename wijze week aan week het oude, heerlijke Evangelie van onzen Heiland aan honderden, jong en oud, verkondigd.

Daarom voegen ook wij gaarne onzen gelukwensch bij de vele, die *Timotheus* op dit zilveren feest hebben gehuldigd. *Timotheus* heeft zich een eervolle plaats in onze Christelijke pers vervuld. Het is een getrouwe getuige geweest voor het Woord van God. Moge *Timotheus* nog menig jaar op die wijze voortgaan en het »pand hem toebetrouwd, getrouw bewaren«.

Christen-Socialisme.

Men meent vaak, dat het Christen-Socialisme zulk een onschuldige zaak is. Het Socialisme is niet anders, zoo zegt men, dan een ander oeconomicch stelsel dan het kapitalisme. En waarom zou een Christen dan niet voor dit socialistische stelsel mogen partij kiezen.

Wie kennis neemt van het Christen-Socialistisch Weekblad *Opwaarts* zal van dien waan wel genezen worden.

In het nummer van 1 Oct. wordt een uitvoerige kritiek op de Troonrede gegeven. Natuurlijk zal niemand aan de redactie het recht ontzeggen om zulk een kritiek te oefenen. De Troonrede is een officieele verklaring van de Regeering, en wie daartegen bedenkingen heeft, mag deze vrij uitspreken in ons vrije vaderland. Heel anders dan in het communistisch geregeerde Rusland, waar elke kritiek op de Regeering het zwijgen wordt opgelegd.

Maar zulk een kritiek in een blad, dat nog den naam van Christelijk voert, dient dan toch een Christelijk karakter te dragen. De wijze, waarop men of meer de spot wordt gedreven met de Koningin, die deze rede uitsprak, toont reeds hoe weinig eerbied hier gevonden wordt voor het Koninklijk gezag. Het: vreesd God, eert den Koning, schijnt in den Bijbel dezer Christen-socialisten niet meer voor te komen. Nog erger is, dat ook met de bede aan 't einde van de Troonrede een loopje wordt genomen.

Maar het ergst is wel het slotwoord van de redactie:

»Er is één plek (waarlijk geen plekje) hier op aarde, waar geen »Troonreden« worden gehouden. Die oase in de woesternij van Regeerings-Farizaise is, niet toevallig, hetzelfde oord dat de kracht bezit zich staande te houden tegenover alle kapitalistische Staten met hun vergerfische wapenen, hun vergerfische blokkaden, hun vergerfische laster, hun vergerfische krasse Farizeerpennen. Dat is het land, waarover in de (Troonrede) zoo pijnlijk gezweven wordt.

»Maar wanneer zal het volk van deze Staten ophouden dom te zijn en te begrijpen, dat het een *revolutie waard* is (wij cursiveren) om zich van Troonrede en de aankleve van dien eens voor goed te ontdoen.«

Het land, dat de eenige oase heet te midden van de »woesternij«, het land, waar geen Troonrede meer gehouden worden, is natuurlijk Rusland.

Teekent het niet, dat dit land hier als het ideaal ons voor oogen wordt gehouden? En dat het een *revolutie waard* wordt geacht om naar het voorbeeld van dit land van »Troonreden« verlost te worden.

Rusland heeft geen Troonrede meer met »de aankleve van dien.«

Het is zoo eenvoudig gegaan. Men heeft den Czaar met zijn vrouw en kinderen op de schandelijkste wijze vermoord.

Hoe diep moet men niet gezonken zijn, wanneer naar zulk een land als voorbeeld ter navolging wordt verwezen.

Er is een spreekwoord dat zegt, dat het bederf van het beste het ergste is.

Een Christen-socialist maakt het erger dan een socialist. Een man als Schaper zou zich niet zoo hebben uitgelaten.

Weten deze mannen, die zich nog Christenen noemen, maar aldus het volk tot revolutie opzetten om van de Troonreden en »de aankleve van dien« zich voor goed te ontdoen, dan niet meer wat de heilige Apostel Paulus heeft gezegd?

»Alle ziel zij de machten over haar gesteld onderworpen. Want er is geen macht dan van God. Alzoo dat die zich tegen de macht stelt, de verordening van God wederstaat. En die ze wederstaat, zullen over zich zelve een oordeel halen.«

Dr. H. H. K.

Leestafel.

ANTHONIA MARGARETHA, DE PREDIKANTS-VROUW, J. H. Kok — 1919 — Kampen.

Toen vóór nu vier jaren het tijdschrift »Christelijk Vrouwenleven« zou worden opgericht, beloofde ook »Anthonia Margaretha«, nom de plume van talentrijke Christelijke schrijfster, den Uitgever Kok, 'n rubriek voor haar rekening te nemen.

In de geboortegeschiedenis van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN ben ik niet ingewijd en weet er dan ook niets van of de dames, die er de redactie van vormen, den heer Kok hebben gevraagd haar uitgever te willen zijn, dan wel omgekeerd. Mocht dit laatste het geval zijn geweest, dan heeft de heer Kok getoond, door ook bij ANTHONIA MARGARETHA aanhoek te doen, in zijn vragen van dames zich aan hem voor persarbeid te verbinden, 't man te wezen van 'n bezonnenheid, welke, ook op dit gebied, voor gelukkig-kieslen onmisbaar is. 'n Attractie van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN is voor mij, dat de artikelen, die zoowel de Redactie als de Staf van Medewerkers er voor leveren, zich, over het geheel niet alleen kenmerken door een sekere elegantie van schrijfrant, maar ook door een van zaakkennis getuigende degelijkheid. Wat dit laatste aangaat, treft de dames zeker niet het verwijt, wat wel eens — en niet geheel ten onrechte — 'n Journalist trof, wanneer zijn schrijverij over 'n onderwerp wat al te veel denken aan het spreken der Grieksche Sophisten, die, pratend over 'n onderwerp, hun schamele schijn-wijsheid daaromtrent wisten te bedekken met het manteltje eener min of meer sierlijke rhetorika.

'n Van meet-af verstandige arbeidsverdeling tusschen de verzorgsters der verschillende rubrieken in CHRISTELIJK VROUWENLEVEN heeft tot het voorkomen van dit verwijt zeker niet weinig meegewerkt.

Aan ANTHONIA MARGARETHA is daarbij nog een bijzondere omstandigheid ten goede gekomen. Kort toch vóór het eerste nummer van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN verscheen een »ontspan zijk«, zoo vertelt zij in dit haar boek, »in de rubriek KERKENLEVEN van de NIEUWE ROTTERDAMSCHE COURANT een twisgesprak, dat bepaald vernakelijk zou geweest zijn, indien het niet de droeve geestesgesteldheid van vele heden-daagsche predikantsvrouwen verfaan had.«

Geboren daarbij zal ANTHONIA van 200 d wat ze, zij geving, geel beid veler mee te prat

Daarmede geweten en in het mid

Desc R jaren, verz king, althi zoolen in vrouw en G en plichten schieft getr

Zelf toch »besluit ik gene waaru ook wel d 't geen deze domnee m

De strek want in het ook weer omginge wederzijdsch verhouding kant«.

Toen de vrouw vol NIA MARGA geschreven« goring een het een g Kok, die n held in het, boekje, me mij sterk d eens gepree pastorie, w aan het pul

Hoewel 'n bekend, hel omdat het resseerde, - van te nen tegenstelling omerkerzam

De eerste mij daarbij LAND. In di in het boel meente«. V stijl van der en mij dan veel van die in zijn boe ding van de »eerste«. Ge de verhoudi vrouw tot d Dat ik noe noemde ged houd, is on legenheid h DIKANTSVRO maar terstot ster te veel

Zij had 'n doel gesteld predikantsvr gemeente, in bespreking in de eerste En verder over de pre van haar n predikaat in en eindelijk 'n eerste g 'n predikaat zich een vro gereformeerd zin 'n mode

Dit genes tenstaander positie en gemeente v ervaring kei gemeente h Zoo moes schreeven 'a heeft over t leden tegen kinderen be na den mo tweeden diet drinken en t gen op domi lukkig prijzl gewaart ons te stadgemeent Feestdagen 'n voltalligen op de koffie lijk zijn.

'n Bedenki dit boek hel vrouwie, do wel wat al denking moe lezing van na dat over Gemeente w Zij moet toc nenen in de dochtersverv ding van op s kringe ter e verlichten.«

meer ik dan pag. 144 van kanisvrouwij, waarop de d als u zóó v dan helpt a er onder-«4. MARGARETHA gemaakte, — dat toekoms zullen leren, »m'n lieve u Mijn laatst uitbreiding, aan het besta vereeniging.

Onder meer naamste soci de thans hee de ripere je maar als er t de schrijfste in doel en partijen, in hygiene en van lichaam geestelijke g jeugd te platt

»m'n lieve u

Mijn laatst uitbreiding, aan het besta vereeniging.

Onder meer naamste soci de thans hee de ripere je maar als er t de schrijfste in doel en partijen, in hygiene en van lichaam geestelijke g jeugd te platt

»m'n lieve u

Mijn laatst uitbreiding, aan het besta vereeniging.

Onder meer naamste soci de thans hee de ripere je maar als er t de schrijfste in doel en partijen, in hygiene en van lichaam geestelijke g jeugd te platt

»m'n lieve u

Mijn laatst uitbreiding, aan het besta vereeniging.

Onder meer naamste soci de thans hee de ripere je maar als er t de schrijfste in doel en partijen, in hygiene en van lichaam geestelijke g jeugd te platt